

Megjelenik minden esztendőben, so-féle képpel ellátva. Előfizetési ár: Egsz évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr. Előfizetheti minden postahivatálnál és könyvárusnál. Hirdetések díja: 4 hasáboz petit sor 9 uj kr. Szerkesztői szállás: mézáros utca 2. szá n, 2-dik emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

Ghyezy Kálmán mellszobra.

(Izsó legújabb műve.)

Az országgyűlési ellenzék egyik vezértagjának, a minden párt előtt kiváló tiszteletben álló Ghyezy Kálmánnak élethű vonásait mutatja be mai számunk egyik képe azon mellszobor után, melyet derék szobrászunk, Izsó Miklós készített.

Tehát nemesak parlamentünk egyik kitűnőségének vonásait ismertetjük oly alakban, minőben a művészet szokta örökíteni a közélet jeleseit, hanem a hazai képzőművészet egyik szép termékét is alkalmunk van bemutatni közönségünknek.

A művész véletlenül ép akkorra készíté el a szobrot, mikor Ghyezy Kálmán a képviselőházban a katolikus kongressusnak az állam törvényeibe ütköző határozataira hívta föl a törvényhozás figyelmét. Mi megragadtuk az alkalmat, hogy e szoborműben mutassuk be azon férfit, kinek e hó 3-án a képviselőházban elmondott interpellációja még mindig visszhangzik az országban.

Arcképét és életrajzát közölték már e lapok régebb évfolyamban. Ez alkalommal tehát csakis a szoborról akarunk szólni, melyre mindenki habozás nélkül illesztheti az elismerés koszoruját.

Az országgyűlési „baloldali kör” rendezett maga körében gyűjtést, hogy a kör elnökének, Ghyezy Kálmánnak mellszobrát művészi kezek által elkészítettvén, a kör helyiségébe helyezze. Izsót bízták meg, kinek eddig készített mellszobrai, kétséget sem hagytak fent, hogy a mű sikerülni fog, s ki ezuttal is megfelelt a nevéhez kötött várakozásnak, mert nemesak hű képmását adta a szeretett pártvezérnek, hanem művészi kivittel is eszközölte azt.

Ghyezy azonban ismert szerénységében egész hévvel ellene szegült azon kiténtetésnek, hogy mellszobrát a kör helyiségében fölállítsák, s így képviselőtársai őt ajándékozták meg azzal.

Izsó több gipszmásolatban is sokszorosította a mellszobrot, s egy ilyet a „baloldali kör” Komáromba, Ghyezy szülővárosába és választó kerületébe küldött, s a képviselők szintén több példányt rendeltek meg maguk számára a művésznél.

Megemlítjük még, hogy Izsó jelenleg Zrinyi Ilona és II. Rákóczy Ferenc mellszobrai készíti, melyek hihetőleg muzeumunk műtárgyait fogják gyarapítani.

Szereltem bolondja.

— Eredeti beszély. —

(Folytatás.)

V.

Lompos csak olyan bolond volt a bolondok házában, mint a többi, a kik ott élték le szomorú napjaikat, azzal a különbséggel, hogy a legdühösebbek közé tartozott, és gyakran meg kellett kötnözni. Dühöngése gyönyörködtette a kórházbeli orvost, ki nagyra volt tudományával és Lompost „szép példány”-nak nevezte, sőt egy orvosi lapban több számára terjedő közleményben is ösmertette, tudományosan és hosszadalmasan. Az orvos — ki vén és családtalan volt — egészen a „szép példány” tanulmányozására adta magát. Később nagy örömmel tapasztalta, hogy az kezd nyugodtabb és esőndesebb lenni. „Rendszerem kitűnő!” mondogatta az orvos mindenkinek, s valóban két hó múlva Lompos ismét esőndes ember lett, szabadon járt-kelt az udvarban, s oly jámbor volt, mint valami kezes jószág.

A kerületi orvos egyszer meglátogatván doktor kollegáját, és a Tornyaiéktól ismert bolond szemébe tűnő, kicsinylő mosollyal hallgatta érdemes kartársa beszédét, melyben a „szép példány” teljes kigyógyulását elragadtatva jósolta. „Kolléga! ez a bolond mindig bolond lesz. Néha esőndesebb, néha dühösebb, de biz azt meg nem gyógyítja az ön rendszere.” Így válaszolt a kerületi orvos.

Szavai beteljesültek. Lompos csakugyan türelmes, nyugodt maradt, de egyhangu melaságából nem lehetett kigyógyítani. Végre is elbocsátották a kórházból, mint gyógyíthatatlan, de nem veszedelmes tébolyodottat.

Lompos közönyösen lépett ki a mogorva épületből, s nem valami nagyon sietett onnan, mert soká bámult még ott egy medvetáncolatot, s nagyokat kacagott a medve ügyetlen ugrándozásain. Ezután ment újra a teme-

Ghyezy Kálmán mellszobra, Izsótól.

töbe, hol a vén Dávidot épen sirt ásva találta. Mintha csak egy órával előbb váltak volna el, szó nélkül kezébe vette az egyik veremvágót és kezdett ásni. Öreg társa sem kérdezett tőle semmit; különben is eleget meglátogatta a bolondok közt.

Lompos ezentúl ismét dolgozott és segített eltemetni a halottakat.

Bejárt most is a városba, megbámulta a kirakatokát és ácsorgott az utca-sarkokon. El-elsétálta Tornyaiék háza előtt is, de hiába lesték, hogy valami újabb botrányt fog előidézni.

Mert hogy a multkori valódi botrány volt, azt mondani is fölösleges. A bolond ember oly vallomásokot tett, melyeket száz nyelv viszhangzott, s a Lompos és Tornyainé közti összeköttetést egész pletyka-cykulus igyekezett fölfedezni.

Amaz emlékezetes jelenet óta Tornyai kapitány mindig roskedvű volt, és minden ismerősével összeszeveszett. Széltiben beszéltek, mily hevesen megtámadta nejét és vallomásra akarta kényszeríteni. Voltak oly jól értesültek is, kik szó szerint el tudták mondani a kemény szavakat, melyekkel a kapitány szép feleségét illette.

Annyi bizonyos, hogy a nagyságos ur azonnal megszüntette házában a dáridókat, s nem lehetett őket látni sokáig. Visszavonultak és a Tornyai-féle „udvar“ elesondesült. A látogatóknak gyakran vissza kellett térni az elfogadó-terem küszöbéről azzal a fogadtatással, hogy ő nagyságaik gyöngélednek.

Minden arra mutatott, hogy a Tornyai pár nem csak egymás közt hasonlott meg, hanem meghasonlott az emberekkel szintén, kik oly sokat foglalkoztak velük, s most is, mint a szű örölteik az ő holmijokat. Ez a holmi pedig történetesen hirtelen volt.

A sok apró szű közé jött egy idegen szű is, mely nagy volt, hirtelen beállt amazok közé és úgy fűrt, úgy rágott, hogy egész rés maradt nyomain. Azután elment.

Jött egy idegen ur, ki a legnagyobb vendégleg legszébb szobájába szállt, s az ablakon kikönyökölve nézett órahosszáig az utcára, hol egyszer meglátta Lompost, ezt a furesa, feltűnő alakot, melyet minden áttutató megbámult, mint valami omladozó régi tornyot.

Lompos épen ekkor Tornyainé után lépdelt, mint egy hűséges eb. Fejét föl tartotta, de ez is oly különösen állt neki, mint lomha magartatása; nagy, hosszú lépteit bizonyos ünnepélyes komolysággal mérte. Tornyainé vagy négy-öt lépéssel ment előbb, és szépsége megérdemli, hogy azt mondjuk róla: pihegett, remegett, mint az üzött galamb. Nem mert rátekinteni férjének arcára sem. A kapitány vele volt.

A bolond ember nagy komolysággal ment utánuk, s ha valaki elhaladt mellette, akkor azonnal hozzá kezdett ama beszédhez, melyet senkihez sem intézett.

— Szép asszony, nagyon szép asszony. Hej! csak a kezét engedné megcsókolni, mert én megvásároltam kezét. No de már elrongyosodtam és megvényültem. Szép asszony, szép asszony.

A refrain mind csak ez a sohajtás volt: Szép asszony.

Tornyai kapitány arra oly vörös-kékes volt, mint a pulykáké. A szép asszony is éggett.

A szálloda ablakán néző ur a mint a szép asszonyt is látott közeledni, azonnal föltette személevégét és gavallérosan bámúlni kezdett. Lompos haragos tekintetvetett az ablakra, s oda kiáltott a szemüvegezőre:

— Te nézni sem tudsz a magad emberségéből, mért akarsz hát oly sokat látni.

Az ablakban levő elnevette magát. Aztán egyszerre nagyon vizsgálni kezdte nézni Lompost, ki megállt az ablaknál egész kihívón és morogva, mint az eb, mely a háztetőn levő maeskára acsarkodik.

— Te vagy Tamásfalvi Izidor?

Lompos hátrahökkent, s meredten nézett viz-

sza. Köröskörül megvakarta tarkóját, fejét rázta, mosolygott, majd a vállát vonogatta, aztán így szólott:

— Végo van már annak.

Az ablaknál levő nagyon fel volt indulva és ideges mohósággal nézett a szép nő után, mintha azt is ismerni akarná.

— Hahó! — kiáltott a bolond, s nagy gyorsasággal ment Tornyaiék után, kik már kissé előhaladtak és a közel utca sarkon eltűntek mind a hárman, a szálloda ablakából bámuló idegen elől.

Ez az idegen ember még azután is sokáig nézett ki az utcára, végre pedig töprenkedve sétálgatott szobájában. Körülbélül egy negyed óra múlva kopogtatnak ajtaján, s belép egy öreg, pocakos ur, ki nagyon feszesen szedegette lábait.

— Uram, én föltöte fontos ügyben jöttem, — így kezdte beszédét morogva hangon.

A szálloda lakója nézte, nézte látogatóját, de nem ismerte. Megkínálta ülésel s mondta neki, hogy adja elő a fontos ügyet.

— Ebben a városban van egy szerencsétlen ember, egy bolond, a kiről senki sem tudja honnan jött ide. Ön az imént beszélt ezzel a szerencsétlenel, ki engem nagyon érdekel, és úgy teszi, hogy nevén szólította. Boesánat, véletlenül tanja voltam e jelenetnek, s óhajtánék néhány kérdést tenni a szerencsétlen felől.

— A mit tudok, szívesen elmondom.

Az öreg ur összeráncolta homlokát, s kezét tölcésér alakban fölfelé illesztette.

— Én valóban rá ismertem a szerencsétlenre, kit másfél év óta nem láttam. Ha régibb idő előtt láttam volna, nehezen ismerem föl, de midőn én láttam utoljára, már akkor is örült volt. Tamásfalvi Izidornak hívják, s úgy tudom, hogy a név nem ismeretlen e vidéken, mert régibb időkben itt nagy birtoka volt a Tamásfalviaknak. Ez a szerencsétlen ember már igen csekély vagyonhoz jutott, de nősülése után mégis tekintélyes jövedelmet költhetett, mert ő is szeretett költeni.

Az elbeszélő itt megállt, mintha válogatná, hogy mit mondjon el azokból, a mit tud.

— Azt lehet sejtetni, — szólott ekkor az öreg ur, — hogy valami szerencsétlen szerelmi viszony hatott lelkére.

— Nem tudom. De nejét nem szerette és könynyelmű mulatságokra ezeket pazarolt. Egy kis szerelem van a dolgban, s a hősnő egy sötíszt szép leánya volt.

Az öreg ur egészen a beszélő elé tolt a füleit.

— Szép, de könynyelmű leány volt, s atyja halála után Tamásfalvi nagyon gyakori látogatója lett az özvegy házában. Én e szerelmi viszonyról alig tudok egyebet, mint a mit itt is, ott is beszéltek, noha Tamásfalvi Izidort jól ismertem. De annyi bizonyos, hogy mindenkinek feltűnhetett a jólét, mely a sötíszt özvegyét és leányát körülvette, noha csak kétszázötven forintnyi nyugdíj volt minden örökségük. Később Tamásfalvi felköltözött nejével együtt Pestre, s ekkor hirtelen a sötíszt és leánya is Pestre mentek lakni. Láttam ott őket többször és mondhatom, fény között éltek. Tamásfalvi napról napra folytatta könynyelmű életét és tönkre is jutott. Azt hiszem, hogy nejét nem betegség, hanem a keservek ölték meg. Én nem ismerem azon lelki indokokat, melyek Tamásfalvi Izidort előhalottá tevék. Egyszerre eltűnt s én körülbelül egy év múlva találkoztam vele egyik felvidéki fürdőben, hol az első pillanatban csavargónak néztem; de csak tébolyodott volt. Akkor azt mondta, hogy keres ott valakit, s fel fogja keresni a világ végén is. Azóta csak az imént láttam először.

— És nem látta ön az imént azt a fiatal nőt is, ki után a bolond ember ment?

— De igen.

— Nem ismert ön abban valakire?

Az idegen ember gondolkodott.

— Ismerősnek tetszett. Hasonlít valakiehez, de kissé soványabb.

— Ejjha! — mormogott az öreg ur sajtászerű mosolygás közt, — mondja ki ön, hogy a sötíszt leányára ismert abban.

— Hirtelen nem merem volna ráfogni, de most mégis azt hiszem, hogy csakugyan az. Nos, mit csinál t e n ő ? . . . hogy már én is kérdezzek valamit uraságodtól.

— Mit csinál! — szólott durván az öreg ember, s föllálva, kalapja után nyult. — Már nem csinál semmit, mert a mi ránézve jó és kívánatos volt, mindent megcsinált. Nőül vétette magát egy vén bolonddal. Ezer ördög! — kiáltott, nagyot dobantva lábával. — Egy vén bolonddal, a ki szerette; egy vén bolonddal, a kinek most méltó vágytársa van egy másik bolondban! Jó napot!

E szavakkal dühösen kirohant a szobából, becsapta maga után az ajtót, s az idegen csak bámult e különös jeleneten.

A szálloda ebédlőjében délkor beszélni kezdte az ott étkező katonatiszteknek, hogy mily véletlenül ismert föl egy bolond embert, s mily részvételt van most elelve. Szórol szó jött, s a sötíszt leánya sem maradt ki. Bövebben akart volna valamit tudni felöle, és kérdezősködött férje után. Mondták neki, hogy egy gazdag vén ember, katona is volt és most süket. — Ekkor az idegen nagyot nézett. Nem lennének szívesek leírni azt a férjet? Oh! mért ne; ilyen is ilyen.

— Hallatlan! Na én annak megadtam! A patvarba, mért nem is néztem meg jobban, hogy ki ment a nő mellett. Gondolják csak, én a férj előtt ugyanesak lefestettem a feleségét.

— Hogy történt? Hogy történt?

Kés és villa-éscsörgés közt, jóízű falatozások alatt elmondta az idegen a közte és Tornyai kapitány közt történt jelenetet. Volt nevetés és százféle megjegyzés. De elmondta még mindazt, mit tudott, vagy hallott valaha Tornyainé feleségéről.

— Pompás eset! — szólott végül az idegen, — de azért nem bánom, hogy holnap már tova utazom.

Ez az idegen volt a legnagyobb szű, mely a Tornyaiék hírében örült.

Egy-két nap alatt az eseményt beszélték az egész városban, s a vén asszonyok megcsinálták hozzá a tanulságot is.

Szegény Lomposnak is tudta már mindenki a nevét.

(Vége következik.)

Kazár Emit.

A Wesselényi és Nádasdy-féle összekülvés utáni idők. *)

I.

A török sarcolás és a vallásüldözés 1671—1681-ben.

A szenvedések kétszáz évi sorában, melyek a magyar nemzetet Dózsa pörlázadásától a szatmári békeig, a török-tatár és német hadak, a labaneok és kurucok, a végházas katonái, a valdás és magán pártviszályok által folyvást szakgátták: legújabból vala a végelőző korszak, 1670-től fogva a század végeig, midőn a bécsi kormány, s ennek élén Kolonies kardinál, a magyar alkotmányt és a protestans vallásfelekezetest kiártani eltökélte, midőn az odavetett kezyüt Tökölí fölvette, s a vizsályba egyfelől a török, másfelől az egész német nemzet belevagyúlván, az úgy a török megveretésével, Magyarországból kiűzésével, egyszer-szersmind a protestansok megtörésével végződött.

A nemzet testben, lélekbén igen beteg vala. Testébe az idegen török mint vadhús ette be magát, magánál a testnél — mely alig husz vármegyére zsugorodott össze, ennek is fele török-

*) Pár nap múlva lesz kétszáz éve, hogy az 1671-ki szabadság-mozgalom fővezetői Bécs-Ujhelyen és Bécsben a hóhér bárdja alá hajtották fejüket. Épen alkalmi tehát e közlemény, mely eddig ismeretlen okmányok és adatok alapján igen érdekes korrajzot nyújt az akkori időről. Tisztelt munkatársunk Hontmegye történetének megírásán dolgozván, a hontü viszonyokat részletesben érinti.

Szerk.

adózó vala, — nagyobb; míg lelkében saját fiai vallásviszályokkal háborogtak. Az idegen vadhus a nemzet testéből ugyan roppant erőfeszítéssel kivágatott, de a tömérdek vérvesztést, — ám nézük az alföld valaha falukkal népes pusztait. — a nemzet még maig sem heverte ki; ha pedig széttekintünk az ország akkori állapotán, midőn a közép nagyságu Hontmegyében 50, Tolna-Baranyában s a drávéntali megyékben 750 magyar, 85 török pusztita falu, összesen alig 20,000 lélekkel, Békésben kilenc kis falu 920 esaláddal, a Nagyksung népe mind török rabságra hurcolva szemlététt: az egész tartomány a jég által tönkre tett reménydús veteményes térség képét tünteti elénk. A hazai történetről csak általános körrajzokban mondják el azon küzdelemteljes idők viszonyosságait, nyomorait. E sorok célja némi részletekben fölmutatni: az általános élet-halálharcban mennyit szenvedett, mennyit küzdött csak egy megye; gondolják vagy kutassák utána a többi megyék: hogy ők is éppen így szenvedtek és küzdöttek.

A Wesselényi és Nádasdy-féle felségsértés miatt Hontmegyéből ezek fogattak be: Bartakovics János alispán, Balog Gáspár és Leszenyei, Nagy testvérek: Ferenc és János, amaz mint tulajuk: Wesselényi titkára, Bartakovics mindjárt a következő, a többiek a későbbi években szabadultak ki.

A pozsonyi véstörvénysek elébe, 1672. és 74-ben nagy Hontból tizennyolc evang. lelkész idézetett. A honti református, valamint a kishonti evangélikus lelkészekről tudomásunk nincs; de Rimaszombat két református lelkésze: Kaposi József és a nápolyi gályarabok egyik kitünősége: Harsányi István, kegyetlen bánásban részesültek.

Az 1672-dik év elején kezeltét vett akcia, csak a kerített városokban, hol német katonaság szállásolt, Korponán, Hontvármegye akkori székhelyén, Baka- és Schmeebányán vetettet foganatba. Falukra nem látták tanácsosnak kiadni a német katonákat, mert 1662-ben a parasztsókat agyonverték. A falukon kivételten akcia helyett az adó nagyon fölemeltetett. Itt, a többnyire protestans megyei tisztviselők, az esztergomi érsek és káptalan javadalmaira vetők a nagyobb súlyt. Szeplesényi érsek az aránytalan taksák ellen kikel. „Ezen kglmetek Vármegyében levő Jóságoskánk annyira aggravatoltot portákkal, hogy abban levő szegénység majd tellyességen busiat vevén tőlünk, pusztán akarja hagyni Jóságunkot. Ezt az elviselhetetlen Taxálást az akciaúnak be nem vétele miatt hozták be kegyelmek tisztjoi és minden terhet csak a szegénységre vetették, hihető, hogy jobbára zálogos Jóságot bírván, nem sokat törődnek rajta, ha két bört húzhatnak a szegény emberen, de az örökösök másképpen kell erről gondolkodni, noha a jó Tiszteknek is az ő felsége akarattjához kölenek magát alkalmaztatni.” Marcher, selmei német kommandans, hogy magát s katonáit kielégítse, neki ment Szebelének s Nemetinek s fölprédálta. Ezt panasolja az esztergom-nagyszombati káptalan a megyéhez írt levelében: „Lássa azért, kinek ingerléséből, kalózkodása által megnevezett helységünk megromlott, avagy az többi is már elpusztul mint ad számot Isten és szent Magyarországi királyoktól hagyatott végső szükséginkre proveniálandó bornak, kenyérnek, Jóságunknak romlásáról.”

A török előtt gyanusnak tört föl, hogy a német császár a magyar urak és a protestánsok lázadását fékentartásának ürügyével katonaságát Magyarországon tartja, s a néptől még az ő hódoltságából is tetemes adót szedet: ő is a netán kiütendő háboru eszközeiről, foleg a pénzről gondoskodandó, a hódolt faluknak a szokott termékedől fölüli eddigi summáját három-négyszeresen fölcsapta. Így Ipolyságon, hol pedig csak tizenhat negyedtelkes jobbágy, megannyi szellér volt, 140 frtról 842-re, Princfalván: 112-ről 402-re, Szebelében: 800-ról 1500-ra, Szemeréden: 500-ról 3300-ra, Pereszlyénen: 60-ról 350-re, Tompán: 15-ről

160-ra, Almáson: 100-ról 443-ra, Egeren: 60-ról 366-ra, Szúdon: 150-ról 600-ra, Semberen: 30-ról 417-re, Börzsönyben 150-ről 560-ra, Cseriben 200-ról 487-re stb. emelte.

1675-dik év elején, Bars- és Komárommegyék hódolt parasztjai s némely nemesi Nagyszallóban összegyűlvén, módokról tanácskoztak: miképkönyvítsenek a török által rájuk vetett elviselhetlen adók terhein, s az érsekujvári és budai basák kikért tanácsa után elhatározták, hogy maguk közül köveiseget küldjenek Konstantinápolyba a szultánhoz, mivére a nyitra- és hontvármegyei, mint az érsekujvári emírek alá tartozó hódolt parasztságot is, a követküldés és költségviselésbeni részvételre, s e célból Ényen (Barsban) tartandó újabb tanácskozomásra meghívták. Tudomására jutván e mozzalom „Jó Gáspár“ (mint magát aláírni szokta volt) Ambringer országkormányzóinak, 1675. febr. 6-kán Pozsonyból, ama négy megyéhez intézett rendeletében a parasztsókat e szándokait elvei s eredményében veszélyesnek nyilvánítja; a parasztsókat a szultánnal személyes értekezletéből a törökkeli emboralástól, s az imétt leütött Nádasdy-Zrínyi-féle lázadástól tartva, s célhozvetetbnek javálja, hogy a nemes vármegyék maguk folyamodjanak e végre ő felségéhez, ki a maga internunciusa által a szultánnal közbejáruland. Parancsolja, hogy a parasztsókat a további gyűléskedéstől tiltassanak, a terv koholói, és az ellenkezni vakmerők elfogassanak s Pozsonyba rabul küldessenek.

Elutaltatva a parasztsókat a szultánhoz követküldéstől, 1675. márc 11-ikén Kis-Sallóból „a nemes Hontvármegyében megtelepedett szegény parasztság, mind közönségesen,” így ír a vármegyére: „Mivel nyilván vagyok, minemü megízethetetlen adózást vetett nyakunkba a pogányság, immár ez feljúl való két esztendőknél elfolyása alatt, ugy annyira, hogy soha, mióta a pogányság terhes ígája nyakunkat nyomja, illetén rettenetes nagy és megízethetetlen adózas, fizetés sareoltatis rajtunk szegény parasztságon nem volt, melyet még a pogányság is esziben vévén, hogy el nem állhatjuk, pusztulás követi országunkat, ha könnyebítés nem leszen rajtunk. Minckokáért az Ujvári Bassa, im arra indult vala tanácsosával együtt, hogy közülünk a parasztság közül, küldjön alá maga Csuszjáival embereket a török eszárhoz, az nagy és fizethetetlen adóznak eszállítására felül, hogy az ország meg ne pusztuljon. De mivel Ngtok és Urságtok is azt nem javálja, nem is eseleksztünk Ngtok és Urságtok akaratja s parancsolatja ellen. — Azért Ngtk legyen kegyelmek gondviselőnk, igyünknek forgatója és pártunknak kegyelmes fölfogója, és írjon Ngtok a mint legjobb módjával tudhatja, melletttünk ő felségének eszár és kglis királyunknak, lévén ő főnek jobb módja, hogy megértvén nyomorúságunkat, követei által írjon melletttünk alá a török eszárnak, hogy ha országunknak végső pusztulását nem akarja, a reánk vetett megízethetetlen adózást szállíttassa le rólunk; a mint régenten Szultán Szolimán eszár, az országot és ebben levő adózást és szolgáltatást rendelve, most is tartanak meg abban bennünket, hogy mi is sok szükölködő szegényekkel, özvegyekkel, árvákkal maradhasunk békével szegény hazánkban. Mely illetén s ebbeli jó akaratját Ngtoknak rajtunk megtapasztalván, mi is mindenben igaz jobbágyi hűséggel igyekeztünk kegyes urainknak szolgálni. Kírt a Jehova nagy Ur Isten is áldja és tartsa meg Ngtokat sok időben, szegény megromlott Hazánkunk hasznos épülésére, s megmaradására, és ez világi életnek utána is koronázza meg ama lelki halhatatlansággal és diésősséggel az Egekben, szívünk szerint kívánjuk. — Ngtokról ez siralmas könyörgéseinkre és alázatos suppliciókra kegyelmes választ várunk.”

A baátli Parasztvármegye is így ír: — — „Annakelőtt, mikor Esztergomban szolgáltunk, minden falunk bizonyos fizetése volt, azon

fölötté semmiben semmi bántásunk nem volt. Hogy peng az Ujvári Emínek elnyertek bennünket, semmi jót nem nyerhetünk vélek, kiváltképen az Császár adójában, fa- s széna hordásában, az mint szóval és bővebben megbeszéllek ezen supplicationkat mutatók. Folyamodunk az Tekintetes Nemes Vármegyéhez, kérvén nagy alázatosan, méltóztasson valami szép remediúmot találni abban, hogy Ngtok és kegyelmek szárnyai alatt megmaradhassunk.”

Hasonló értelemben ír Pampuch Menyus, parasztsókapitány, és az alatta levő egész Parasztvármegye.*

A nemes vármegye, ezen, s a megye törvényeskén Semberi Ferenc által elkövetett becsületértési ügyben, Duló György jegyzőt és Kubinyi István táblabírót küldötte Bécsbe, következő fölterjesztéssel: Szentséges es. k. Felső! Leghatalmasabb urunk! Nem kételkedünk, hogy szentséges felséged, a hitlen ottomán nemzet türelhellen járma alatt nyögő Hontmegyének szegény és nyomorodott állapotát, és a török urak által az eddiginél nagyobb mérvben behajtatni szokott, már elviselhetlenné vált terhes adók miatt, minden bizonynyal bekövetkezendó romlását, s egész vidékek kipsztulását, már előbből, ezen megye ismételt alázatos fölterjesztéseiből, kegyelmesen és atyailag megismerni méltóztatott. Mely nyomor, hogy napról napra nagyobb növekedést vesz, kitünik ugyan ezen szegény népek nevezett megye törvényeskéhez benyújtott, ide latin másolatban (1674-ben meghagyatott a vármegyének, hogy latin s ne magyar nyelven intéznék a királyi felséghez fölirataikat) mellékelte folyamodványából, és a szolgabíráknak ide vonatkozó nyomozásából. Neveli a sanargatot nép nyomorát, hogy az Ipolyon innen fekvő faluk, a török uraknak, a szokott censuzon kívül semmiféle munkát, a borból, gabonából semmi dézmat nem szolgáltak: most pedig a török urak a censuzt igen magasra emelték, más rendkívüli adókat, újabban kiköndött terheket, munkákat követelnek, nem csak a nép gabonája, bora s egyéb termése, de a nem hódultsági részen lakó földesurak majsorsági földel- és szőlőiről is, mi eddigelé hallatlan vala, melyet már tovább túrni nem lehet. Könyörög emélfogva e megye szentséges felséged előtt az isten lesgzentebb igralmára, méltóztassék ezeket különös követé által, mind a budai vezérnél, mind az ottoman portánál előterjeszteni, és ezen megnyomorodott szegény nép inséges sebéinek mielőbb gyógyulást szerezni. Mert ha, legkegyelmesebb eszár! ezen annyira sujtott nép terhein könynytve nem les, annyi nyomor elviselésére képte-

* Öszintén kimondjuk: hogy akár magyarság, akár írly és helyesírásra nézve, nemesek ezen, de a többi parasztsó községek is jobban írtak, mint akár az esztergomi káptalan, akár Szeplesényi vagy Szécsényi érsek. Megjegyeztük: hogy a parasztsókapitányok jászaronként választattak, mire a jegyzőkönyvekben egyébként kevés példát találtam. Így 1679. a gyarmati — ma hozók — járásban parasztsókapitányok nemes Matyasovszki Ferenc, helyettesül, becsületes — providus — Timár György és Csalon választottok, s erről a budai basa, ugy a nógrádi és szécsényi bégek értesítettek. Következő évben Matyasovszki, több rendbeli pénz illetektelen beszedezéért bepanaszoltatván, az alispán a kizsarlott pénzt a parasztsókapitányon exequálta. — Kis-Hontban nemes Kubinyi Máttyás volt a parasztsókapitány, és szedte nemesek a török, hanem a megyei porta s egyéb adót is. — 1848 előtt a parasztsókapitányok a szolgabírák mellett mint közmunkára ügyelő s levél-hordók szolgáltak. — Ezen állomás valószínűleg 1649 óta jött létre, midőn Szécsényi János Hontmegyének 1650—60, ismét 1670—80 közt, és így husz évig alispánja, török rabságra esvén, melyből a megyei portákra kivett 2—2 forint s a szomszéd megyéknek is a váltásössommához járulása által szabadulhatta ki, a Korponán székelt vármegye, a parasztsókapitányok által vala kénytelen némely, a köznépet érdeklő dolgokban eljárni.

Az erdélyi szolgabírák *duló* címe, a magyarországi adóbehajtás *portás* vagy *portyászat* elnevezése, mely utóbó a rablásal egyjelentésűvé lett: önmagukat jellemzik.

len, elhagyván lakát, kibujdosni lesz kénytelen, felszédnek, az országnak, s a bányavidéknek nyilvános kárára és veszteségére.

Semberi Ferenc törvényszéksértése röviden ez: ezen heves vérű uri ember a megyei törvényszéken, hol Gerhard Pál másodalispán elnökölt, pürét elvesztvén, ily szókra fakadt: „kutyá törvényt hoztak, disznó törvényt hoztak; ha egész cigányokat összegyűjtenék, külön törvényt hoznának.” Aztán neje Palásti Mária által, Bécsben végrehajtást fölfüggesztő parancsot eszközölt ki. A törvényszék e parancs ellen representált, s kérte ő fgét, hogy a törvény folyamát ne akadályozza, Egyszermind követei által jellemezte Semberi Ferencet, mint heves indulatu embert, közelebb a Rákóczi lázadásnak is részesét, kinek hasonló dühös fia, tavál egy korponai polgárt agyonütött (ki azután tizenkét év múlva Madós János alispánt pofon vágta, miért hatalmaskodási pört vont nyakára), kiről a szóhagyomány több nevezetes dolgot beszél, hogy egy papot befalaztatott, hogy egy fiatal paraszt legényt, ki az ő uri nejét vakmerő volt elszerezni, elevenen megsüttette stb. Semberi Ferenc, kinek rabválságához 1674-ben a megye száz tallérral járult, 1676-ban föntebbi szavaiért száz forint nyelvváltásra íteltetett.

Az egykoru vallásviszállyokra szeretnék fátvot vetni. De rá kell mutatnom a történet szomorú képeire, melyek a szomszéd Lengyelországban ismétlik hazánk kétszáz év előtti eseményeit. Nézzük; mikép hajtják a mi protestáns papjainkat, a durva katonák verései közt, vasban a nápolyi gályákra, hajtják viszont a lengyel katolikus papokat az oroszok Szibériába. Nézzük: a mi, többnyire Wittemberg-, Genf-, Heidelberg-, Utrecht-, Oxfordban tanult protestáns pásztoraink helyébe, miután nyájaiktól elszakasztattak, megannyi tudományosan képzett kath. pap nem létében, miként ültettek tanulatlan licentiatásokat, frátereket; Lengyelországban viszont az európai műveltség színvonalán állt kath. papokat mikép váltják föl tudatlan orosz kalugyerek, s kényszerítik a lengyel népet ismeretlen nyelven imádni az istent. Midőn egyik fogoly protestáns pap, elkeseredtében ily szókra fakadt: „nem elég, hogy a török fogyasztja nemzetünket, saját vérünk: keresztényentársaink által pusztítottunk:“ vigasz helyett ily káromlást kelle hallania: de ti eretnekek, alábbvalók vagytok a pogánynál, a kutyánál. Midőn a putnoki fogoly pap egy ismerős gömöri jesusitát megszólít vala: „te tudhadd: Gömör vármegye nem volt rebellis, ha volt: te is az vagy!“ Mire a jesusita: „én nem vagyok rebellis, te sem vagy: de a vallásod az.“ Nemde b. Meyerdorf orosz követ 1866. év első napján szemébe mondá a pápának, hogy a kath. vallás Lengyelországban rebellis...

Szelepesényi érsek, Hontmegyében a kihalt evangélikus Fálesyák — egykor premonti — bozoki uradalmát magára szállítván, első gondja volt az evangélikus jobbágyokat a kath. hit szertartásaira téríteni. A nép megadta magát, csak azt kérte, hogy énekeiket és bibliájukat hagyják meg. De

aztán valahányszor Tökölyi vagy Rákóczi kurucjai jöttek: kath. papjaikon tudtak. A protestánsok fölocáidtak ájultokból, s kiütött ismét a polgárháboru, melyben a német és török örvendezése közt, a magyar ugyanesak írtá, pusztítá egymást. A királyiak s papok részén harcoltak egyebek közt: Eszterházi Pál, utóbb nádor, Tökölyi sógora, s a csábrági Koháriak, míg az ellenfelen maga Tökölyi hordozá a zászlót, és gróf Balassa Imre, a Koháriak anyai nagybátyja. A clerus küldöttei mohon hozzá láttak a bezárt prot. templomok elfoglalásához s kath. szertartás szerint fölszereléséhez. Viszont Tökölyi kurucjai, ha egy kath. papot megkaphattak, megtorlák rajta a nápolyi gályarabok szenvedéseit. A dacsolamiak, a Szenegrádról hozzájuk téríteni ment kath. papot agyonverték. Petrőczy Tamást, kath. alesperest a kurucok elfogták, s Hatvanban a töröknek eladták, honnan 200 firtét váltattott ki. 1677. június 30-tól Leopold császár, Balassa Bálint honti főispán által nyomoztatni rendelé: vettek-e részt hontmegyei

vannak kiteve. Az idegen katonaság, az országnak ezen ostroma, a nép keserve, kenyerének elrablói, a megyéből eltávolítottassanak. — Törvényes értékű arany- s ezüstpénz veressék, a kamara az idegen laggóival ne nyereszkezdjék. — A mágnások, kapitányok s ezek emberei, a szegény faluk népén élőködéstől szigoruan tiltassanak el. Mint-hogy isten büntetését egyesek gonoszsága hozta az országra: ha mely két nős, parázna, gyilkos, káromkodó s egyéb nyilvános gonosztevő ellen, némely vármegye hanyagul járt volna el: a bűnösök ügye újra vétessék elő. — A lévai, kékkői, füleki s egyéb végházi kapitányok, a népen elkövetett erőszakoskodásaikért fenytessenek meg. — A szegény hódolt nép, a török és keresztényen még fogoly vagy kiszabadult rabok élelmi sarcolásaitól, s az összekoldult élelmiszerek faluról falura hurcolásától kíméltessek meg.

„Végül követ urak, ezen utasítás pontjain kivül, ha ezen megnyomorodott haza és szegény vármegye javára, a bennök helyezett bizalom szerint, még valamit tehetnek: becsületök és emberségök elvesztése alatt tegyék meg.“

Hölke Lajos.

P Á R I S B Ó L.

Páris a rémuralom napjait éli. Az értelmetlen tömeg egészen ura a helyzetnek s a kormány erélytelenségéből megizmosodott lázadás kivonulni kényszerítette a törvényes kormány utolsó fegyveres erőt is a fővárosból. Páris most egészen a fölkelőké, az összes erődökkel együtt. Egyedül Mont-Valerienben vannak kormányhű csapatok.

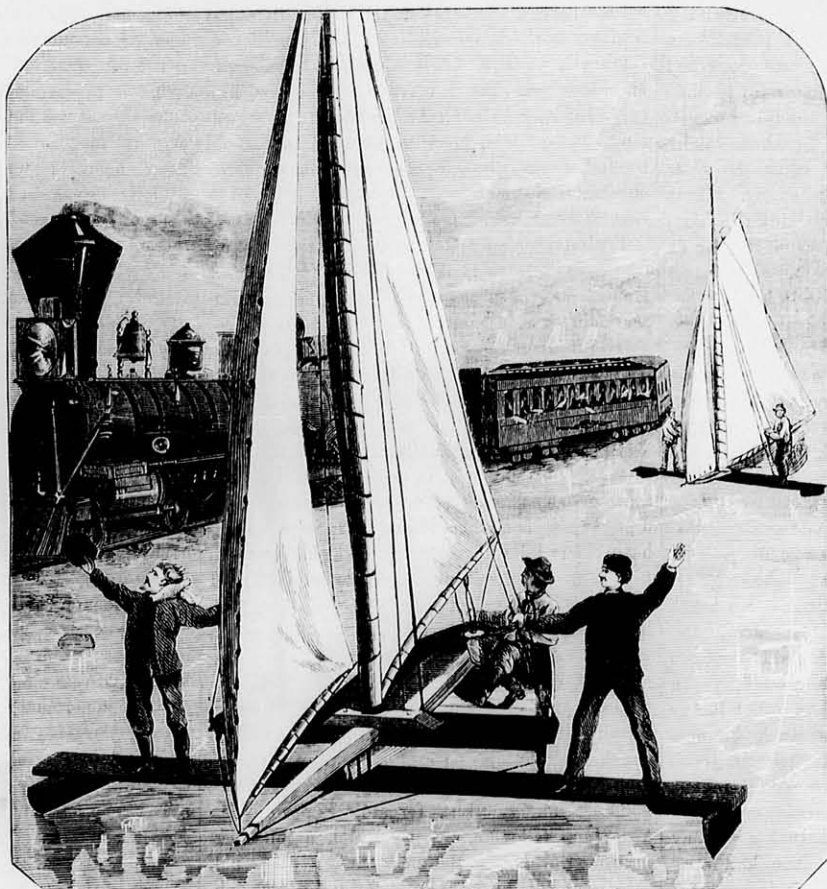
Páris most franciák ostromolják s a legkedvezőbb eset az lesz, ha a franciák visszaveszik a franciáktól az ország fővárosát.

A lázadás élen mind jelentéktelen emberek állnak, kik előtt a nagy forradalom véres példái lebegnek, s azok után indulnak. A tömeg fanatizálása csodálatraméltó, s csakis így lehetett oly had-erőt egyesíteni a „commune“ védelmére, mely megindítá a polgárháborut, s a nemzetgyűlés szétverésére Versailles felé tör, hol Mac Mahont nevezték ki a kormány csapatjai fővezéréül. Franciaországból Versailles körül egyesítik most össze a csapatokat, hogy a párisi lázadók elől védjék a nemzetgyűlést, és visszafoglalják a fővárost.

Égész hadjárat az, mely a lázadók és a kormány csapatjai közt Páris alatt már két hét óta foly. Párisban van hadikészlet elég, s hogy legyen, a ki használja is azokat, minden fegyverfoghatóra szükség van. A commune katonának nyilvánít minden ép embert.

Páris e pillanathan is még mindig egy óriás kaszárnyához hasonló. De az ostromzár alatt mégis nyugodtabb volt a terület, mert utcái nyitlak, szabadok maradtak, s belső megtámadások elleni védelemnek nyomát sem lehetett látni. Most az utcákon torlaszok emelkednek; a Motmartre magaslatáról ágyuk ásítognak a város felé és örök vannak föállítva a legmagasb pontokon, hogy figyeljenek minden jelre.

A commune székelye: a városház egészen el

Jégsajka-verseny a New-Yorkból Chicagóba menő gyorsvonattal. (Szövege a „Vegyesek“ közt.)

parasztok Hliniczki István valaszki, Lieszkovszki György dobronivai és Csernák Miklós szási, mindhárom zólyommegyei kath. papnak a rebellesek kezébe adása s megverésében, kik azután nagy váltáságon menekülhetének a rabságból, 1678-ban Balassa Imre Bozok várát bevette, ott Szelepesényi adminisztratorát pater Dobist, mint szintén a korponaiakra küldött, ide menekült kath. papot, s a várnagyot lenyakasztatta, a várát fölgyjuttatta.

Az 1681-iki sokat ígérő országgyűlés, kis időre nyugtot hozott a megyébe. Gerhard György alispán, utóbb Rákóczy fejedelem kedvelt egyik senatora, majd számkivetésében társa, és Duló György követeknek harmine pontban adatott utasítás. Felpanaszoltatik, hogy a koronázási diploma minden pontja, s a vallástörvények miként rontottak, s a törvényrontók miért nem fenytettek meg? Azon kort s körülményeket jellemző érdekesb pontok: „Nyolcadas törvényszékek a már közel harmine év óta nem tartattak, a felebbezett ügyek azóta hevernek, s a felek az ítélmesterek önkényének

van zárva torlaszokkal, s a hozzá vezető utcákon kiszégyezett ágyuk tekintenek végig.

A legutóbbi napokban a párisi fővezényletet egy lengyel: Dombrowszky vette át, s eddigi működése sok erőlyről tanuskodik.

Mint tudjuk, a párisi commune megtiltotta volt a papoknak a börtönök látogatását. A mult napokban a hatóság engedve egy haldokló fogoly pap kívánságának, kivételt tett s egyik lelkész számára ily menlevelet állított ki: „E sorok fölhatalmazzák a börtönfelügyelőt, hogy A. polgárt, ki magát valami Isten nevezetű ur szolgálójának mondja, B. fogolyhoz beereszse.”

Ez eléggé jellemzi a mostani Páris embereit.

A fölkelők husvét első napján ismét két kitérés tettek, egyiket a chatilloni fősík ellen, homnan mintegy két órán át heves puskaropogás hallatszott, mire a fölkelők visszavertek, noha Chatillont 10 ezer főnyi erővel még mindig megszállva tartják. Bourg-la-Reinben pedig háromezer párisi foglalt állást; ezekkel szemben a versaillesiek Ples-Piquet-be nyomultak lovasság és tüzérséggel. A másik kitérés Auteuil és Point-de-Jour mellett történt.

A commune foglalta el Boulognet s más falvakat a Szajna mellett, valamint a boulognei erdőt és a Longchampsot. A Montmartre-ről megindult ágyuzás Puteaux és Courbevoise lakosait Suresbe kergette.

Hírlik, miszerint a komány léghajókön akar Párisba alapos, el nem ferditett híreket és proklamációkat bocsátani, hogy megértesse magát.

Egy király-leány.

(Adat napjaink történetéhez.)

Egy német írónő, Löwenhart Karolina, amerikai utazási naplójában elbeszéli egy sajtáságos

Midőn a képtár közepesarnokába belétem, egy rocoo-támlásszékéből úri hölgy kelt föl, kit az öreg ur egyik barátja gyanánt mutatott be, kit ő már gyermekkorában is ismert s kit évek után csak ma láthatott viszont.

A meglepetés miatt némán állottam meg ezen hatásos női jelenség előtt, ki egy fejjel volt nálamnál magasabb. Soha életemben sem találkoztam

kegyével tetéz; ki engem, az ismeretlen bájós bizalmasságával önmagához emeli s ki most oly büszkén és diadalmasan ismételhetette: „Igen, Editha hercegnő; nemde, kegyed ezt nem várta?”

Hiába kiroztam emlékezőtehetségemet, melyben a „Góthai Almanach” adatai sohasem akartak megmaradni; hanem tudatlanságomat bevallani mindazáltal rösteltem. Az öreg képtárlajdonos azonban kisegített zavaromból.

— Ez urhölgy csak most érkezett Európából, — mentett ki engem rám mutatva. — Különbön én magam is kegyednek csak mai közlései után tudom, hogy egykori barátom leánya neki csak fogadott gyermeke volt; hogy az és a híres Editha hercegnő egy és ugyanazon személy, azon hercegnő, ki az itteni hírlapok közlései által közönségünknek oly általános érdekeltséget keltett.

— Oh, a mult évben én magam is voltam Európában, — vágott szavába. — Én ott, természetesen hosszszas küzdelem s irományaim hitelesítése után csak, bemutattam magamat családomnak; s első sorban a fiatal Lajos bajor királynak. Vajjon nem ismer kegyed rám, elhalt unokanővéremhez, Stephanie királynéhoz való hasonlóságom miatt? — fordult ismét hozzám kegyesen.

Kínos zavarom növekedett, azzal egyszersmind azonban női kíváncsiságom is, hogy e talány megfejtését láthassam. Ugyan ki lehet ez az ismeretlen hercegnő, ki most meg magát a korán elhunyt portugáliai királyné rokonának mondja?

Bátran kértem tehát őt magyarázatra. Meg is kaptam azt, esakhogy röviden és büszkén:

— Atyám az a bajor ex-király, Lajos volt, anyám pedig az ő *neje*, (ezt különösen hangsúlyozta,) Landfeld grófné, ki a bajor zavarok alkalmával és ellenségei elől menekülni volt kénytelen

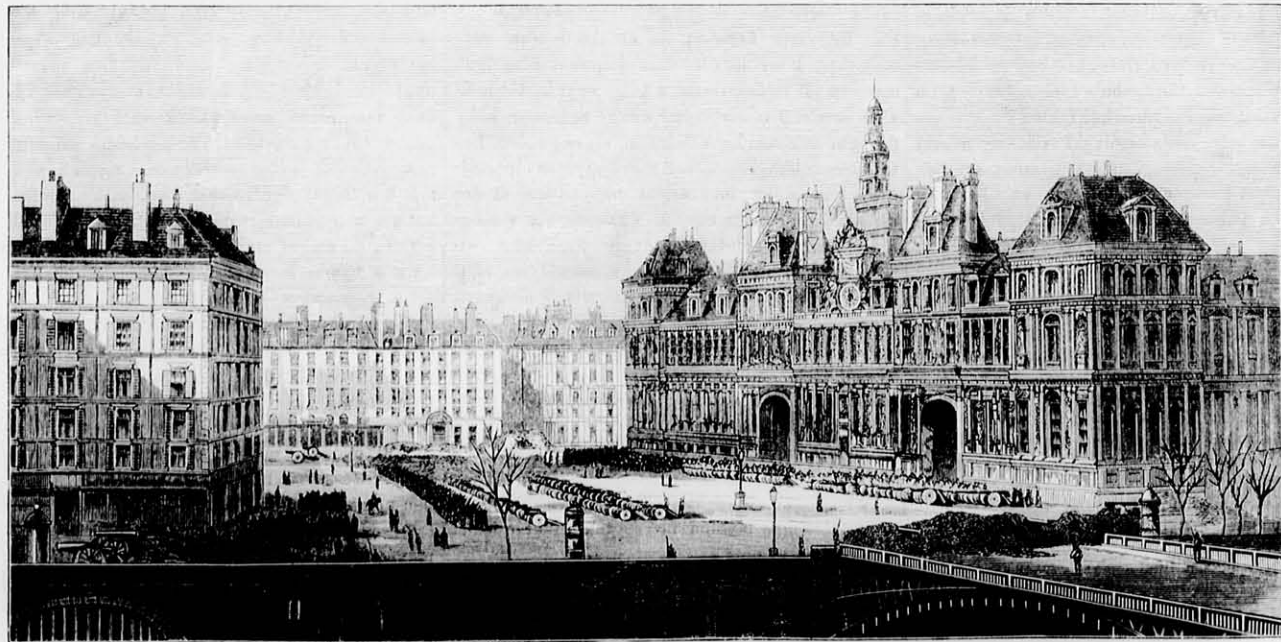

Előőrük a párisi Montmartre-dombon.

még ily tökéletes szépséggel s a fenség ilyen kifejezésével.

Néhány pillanat múlva alkalmam volt érelesen csengő, hajlékony hangját s élénk, képzett szellemét is csodálhatni. Élénken esvegtünk s futólag a legkülönbözőbb tárgyakat érintettük. Szavait gyakran nemes lelkesültsg tüze hevítette át.

Ide jövetelem célját a beszélgetés közben egészen elfelejttem s ez csak akkor jutott ismét eszembe, midőn gyaníttatni engedé, hogy a szép-irodalom és művészetben ő maga is tett kísérlete-

A párisi városház körülül torlaszok.

alakjai való találkozását s ennek még sajtáságosabb történetét, mely nem érdektelen adatot szolgáltat nemely európai uralkodó-család házi titkaihoz.

— Jöjjön csak kegyed s tekintse meg eredeti kép-gyűjteményemet, mely legszebb egész New-Yorkban, — így szólt hozzám ezen kincsek tulajdonosa, mondja az idézett írónő uti vázlatában.

ket. Így tehát szerénytelenség nélkül följosított-nak hittem magamat neve után tulajkozódhatni.

Erre támlányából gyorsan és büszkén emelkedett föl; szép ajkán önérzetteljes mosoly lebegett, midőn zengzetes hangon mondá:

— Én Editha hercegnő vagyok.

Elámultam. Ki ez az Editha hercegnő, az amerikai köztársaság hercegnője? ki engem fenséges

s hogy élete biztonságban legyen, ide menekülni Amerikába.

— Tehát Lola Montez leánya!*)

*) Lola Montez skót eredetű s rendkívüli szépségű kalandornő volt a negyvenes években, ki mint táncosnő, lovarművésznő, különösen pedig mint rendkívül külön asszony s több uralkodó kedvese, világhírű volt. Botrányos magaviselete miatt több európai fővárosból kiűz-

Önkénytelenül vissza s aztán ismét hozzája közelebb toltam székemet. Azon égő vágyam, hogy annak sötét végéről többet is megtudjak, ki fényes életét Wards-Island kórházában fejezte be, legyőzte előítéletemet. Kérésemre ama szerencsétlen asszony leánya elbeszélte saját különös élettörténetét, mit főbb vonásaiban íme itt adok:

— Miként azt érdemes barátom (s ezzel a képek öreg tulajdonosára mutatók) már mondotta kegyednek, én New-Yorkban, S. tanár házában, mint annak gyermeke növekedtem. Többi testvéremhez ugyan sem testileg, sem szellemileg nem hasonlítottam, azonban nevelőszüleimnek irányomban, a hontalan irányában való változatlán szereteténél fogva soha sem gondolhattam mást, mint azt, hogy a család többi tagjának hétköznapi lelkületéből való elütésem oka: csupán csak rendkívüli tehetségem és szokatlan természetem. Nevelőapám meghalt, hanem ez eddigi viszonyom mostem változtatott, s csak azt vettem észre, hogy tölem való elbucuzása nem volt oly benső s reá nézve oly fájdalmas, mint a családja többi tagjától való elválás; hanem ezt is azzal mentettem, hogy az én rebellis, mindig magasra törő lényemmel sokkal több baja volt, mint háziás nővéreimmel. Felnöttem. Családom — miután ennek kellett azt tartanom, — körülményeinél fogva elhagyta New-Yorkot s engem egy növelében hagyott. Itt egy katolikus pap, — ki egy európai hereget tengerentuli utazásában kísérte, — magas születésemet fölleplezte előttem. Midőn a pap meglátott, roppantul megütöközött. „Kicsoda kegyed?” hebegte esodálkozva, s midőn kívánságára gyermekkori emlékeimet elmondottam neki, ő kétkedve rázta fejét. De mára abban hagyom ezen avatott férfinak ezután következett részletes közléseit elbeszélni.

„Editha heregnő!” e szavakkal üdvözölt először igazi törvényes nevemen s bizalmasan nyugtázták nekem keresztnevelemet, melyet mint elhalt édes anyám gyontató atyja annak kezeiből azon kérelemmel vett át, hogy kutatná föl gyermekét, kít ő kalandoros vándorlásai közben francia kivándorlottak között hagyott New-Yorkban. Anyámat betegség lepte meg s elhalt, mielőtt gyermekét visszakövetelhetne volna. A pap hiába kereste a kivándorlott francia családot, mely a nagy világvárosban eltűnt, vagy talán egészen meg is semmisült. A kezei között levő iratokkal együtt később ismét visszatazott Európába s csak most — több év után lépett megint amerikai földre.

A legnagyobb izgatottsággal siettem nevelő anyámhoz és sürgettem őt azon gyanu megerősítésére, melyet felséges családomhoz való hasonlóságom a papban keltett. E gyanu pedig teljes

ték. Frivol „Emlékirat” obszcénitásban párvonalba illeik a „Navarra királynő” regével. 1848-ban a müncheni udvarban látjuk őt, mint Lajos bajor király mindenható kegyenenőjét, azon királyét, ki híres volt rossz veséről, a trónról lemondásáról, a művészet iránti Maecénásokdísíról s arról, hogy Olaszországban önkényes száműzetésben élt, hol néhány év előtt halt meg. Lajos király Lola Montezt Landsfeld grófnéjára vette s állítják, hogy hal kézre nőül is vette. 1848-ban a párisi zavarok után Németországban is mindenfelé szabadelvű mozgalmak támadtak, s így nem csoda, ha Münchenben Lola Montez Landsfeld grófnéja nem jó szemmel tekintettek, mint kinek roppant pazarlása a nép véres verejtékű adójának rovására történt. Különösen az ifjúság minden alkalommal igyekezett a kalandornő iránt való ellenszenvét tanúsítani; így egy ízben, midőn Lola Montez München egyik nyílt terén külön levarnői öltözetben sétálta el egy csoport tanuló mellett, ezek egyike köszönés helyett nyelvért ölte előtte. Lola Montez erre oda ugrott hozzája s lovagostorával az ifjút areul vágta. Ez kanóc volt a liposor hordóba. Lázongás támadt, az elégtelenség nyilván kitört s magát a királyi házat is fenyegette. Zajongva követelték Lola Monteznek az országból kiűzetését s a király kénytelen lón engedni a háborgó néptengernek, mely fölött nem bírta kormányaszkáját föntartani. A kegyenőnt — és talán titkos listvést — a földalut hullámoknak áldozatul vetették oda. Lola Montez kalandjait még ezután is folytatta mind az öt világrészben.

A közlő.

bizonyossággá lett, midőn az ő adatait, neveit s tényeit a pap által elbeszéltekkel összehasonlítottuk.

S. tanár, a legemléksebb és jótékonyabb férfiak egyike, ki gyakran fölkereste az ország nyelvét és szokásait nem ismerő szegény kívándorlottak guynhóit, hogy segítsen rajtuk, ilyenén egyik kirándulása alkalmával francia kívándorlónál néden esecsemét talált, kivel saját nyomorukban s azon körülményénél fogva, hogy haza készültek hajózni, nem tudtak mit tenni. Ezen gyermeket egy beteg, menekült asszony bizta gondjukra s ezen asszony magát egyszerűen Lolának nevezte. Azonban a kitűzött határidő elmult, a tartási díj nem jött, az asszony — ki előkelőnek látszott, — nem tért vissza, s a jó embereknek nem volt hozzá kedvük, hogy még a kis idegenért is fizessenek a tengeren való hazaszállításért. A tanár könyörületet szive megindult a szegény elhagyott teremtésen; magával vitte házába, mint saját gyermekét neveltette s a legnemesebb indokokból soha sem sejtette a kis idegennek homályos eredetét. A szokás ereje azután megtaggatta s így a titok fátyola sokáig fölleplezetlenül maradt.

Néhány hét múlva jó nevelőanyám is meghalt. A vendégszerető ház védelmét ezután nem akartam többé igénybe venni, én, kinek egy büszke család irányában ennél alaposabb igényeim voltak. Vérem, mely már idő előtt annyiszor jövőm izgalmoba, nevelőatyámat sokszor nyugtalanította, apám büszke vére most föltámadt bennem. Nem akartam alamizsnát elfogadni, s azért én, egy trónvesztett király leánya, először használtam föl erőmet saját javamra; mert hiszen ezen királyleánykát senki nem látta.

A lapok szerkesztőségei költeményeim és cikkeimnek csak úgy kapkodták; de mindez csak arra volt elégséges, hogy megelhessek, nagy terveknek kivételére azonban nem.

Meglátogattam az osztrák konzult; eléje terjesztettem írományaimat és szándékaimat s kölcsönkép elég nagy összeget kaptam tőle, hogy azzal Európába utazhassam.

Ezen utazásomból — bármennyire növelte is az ismereteimet — csak félig kielégülten tértem vissza. Lajos bajor király, miután csaknem erőszakkal nyitottam magamnak hozzája utat, ugyan elég kegyesen fogadott, de elég érthetően adta tudtomra, hogy már elévült dolgokat nem igen szívesen lát felzavartatni, s hogy egyelőrént neki soha sem volt róla sejtése avagy tudomása, hogy felséges rokona Lola Montezt elvette volna. Ezt különösen hangsúlyozta. Azzal kegyesen elbeszéltem, Skóciában levő anyai nagyanyám átadta nekem igen drága családi ékszereinket s megígérte, hogy meghatározott évdíjat fog nekem küldeni, hanem úgy látszik, hogy személyem által elmult időkre ő sem igen szívesen emlékezett vissza.

Kijáratulva s magasztos álmaimban csalódva, visszatértem azon országba, melyet legalább hazámnak mondhattam; azonban jövő nagyságombani hitemet s azon előézetemet, hogy ez számomra rendeltetve van, — mi sem rabolhatja el tőlem.

A heregnő elhallgatott. Ragyogó szemei mintegy ihletben, a távolba merengtek. Azután ismét élénkebben kezdé:

„Ezen időtől fogva kezdődnek önállóságomban szerencsétlenségeim is. Most nevem minden igyeleveléptem föl. Ezentul saját eszmémnek és elveimnek éltem. Dús hajamat lenyírtam, mert a drága idő elrablásának tekintetem az annak gondozására fordított fáradságot, s ezen egyszerű öltözetet választottam, hogy férfias munkálkodásban a cicomázás ne vegyen igénybe. Én egész elkényeztetett, bálványozott nememnek odavettem a keztyűt, midőn a Steinvay-csarnok szószókeröl nyilvánosan megtámadtam hiábavalóságát, hírességét, felületességét. Természetesen csakhamar elszigetelten állottam kivételes helyzetemben;

támadtak elleneseim és barátaim s a napi sajtó különböző közlöneyei egékig emeltek vagy sárba tipáltak, védelmeztek vagy hevesen megtámadtak.

„Ingyen előadásaimra tolongott a tömeg s rövid idő alatt híressé lettem. A hangadó szalónhősök udvarlásait megvetéssel fogadtam. Ez időbe esik a waltstreeti női bankárokkal való ismeretségem s a női erély és munkásság iránt ekkor támadt bizalmam lett balsereném oka. Rövid utat kellvéen tennem, ezen női bankháznak örízet végett átadtam minden nyugta nélkül ékszeremet s jelentékeny összegű készpénzemet; hanem visszatértem után a bankház eltagadta a letételemet. Elhallgatam azon erkölcsi fájalmat, mit bennem ezen új esalódás okozott. Hosszas küzdelem után pórt indítottam ezen egykori barátaim ellen, hogy vagyonomat visszaköveteljem, de csak azt értem vele, hogy most meg ők vádoltak azzal, miszerint csalónő vagyok, ki jogtalanul fölvevett névelő üz szemkáprázatást. S így egy király leányt nyomoru ármányok áldozataként börtönbe vetették!”

Ezzel elhallgatott s némák voltunk mi is; mert elragadó előadása mégelen meghatott.

„A vizsgálói fogság sokáig tartott, — kezdé el megint elbeszélést. — s itt minden gyermek megmondhatná kegyednek, mily vita folyt miattam a hírlapokban. Végre kiszabadultam s örömmel a jövő hóban kell eldőlnie.”

Ezzel elhagyott a képesarnokot s ő megígérte átogatását. Hanem én elutazván, nem láttam őt többé.

Vajjon igazán csalónő volt-e ez a hölgy, avagy ő maga a megalatott? Oly kérdés, melyet a jövő fog eldönteni.

Az arany elterjedtsége a földön.

(Morris londoni egyetemi tanár után.)

Az eddigelő további alkatrészekre fölbontani nem sikerült anyagok, vagyis a vegyészektől által elemeknek nevezett alapanyagok közül némelek, erős kinyomatú physikai és vegyészeti sajátágaik miatt mint *ékek* jelöltek meg és osztályoztatnak; a többi elemi anyagból vagyis „egyszerű testől” kivált különös fényük (honnan magyar *fén* nevük), sajátóság színeik, átlátszótlanságuk, súlyuk s az által különböznek, hogy jó meleg- és villanyvezetők, fajsúlyukra, olvashatóságuk, izzóságuk, illóságuk, keménységük, nyújthatóságuk, rugókonyosságuk, a savakhoz, valamint más elemi anyagokhoz való viszonyokra nézve stb. egymástól többé-kevésbé különböznek. Közülök egész sorozat az alkali-fémeket, másik az alkali-földfémeket, harmadik a földfémeket s a negyedik, a legzamosabb, a suly-fémeket képezi. Ez utóbbi sorozatban ismét megkülönböztetik a nemes fémeket a közönségektől, habár — szorosán véve — ezen fogalom nagyon viszonyos, mint hogy a hasznos fémeket kellene tulajdonképen nemeseknek neveznünk, s ezen szempontból a vasat kell a legnemesebb fémnek mondanunk.

A szó közönséges értelmében nemes fémeknek azokat nevezik, melyek ragyogó fényük, nagy nyújthatóságuk s az által tűnnek ki, hogy a tűzben nem változnak. Ide mindenekelőtt az *arany*, *ezüst* és *platiná* tartoznak, azon fémek, melyek művészi dolgok kivételénél s mint érték forgalmi közögek a legbecesebbek. A nemes fémek közé számítják ezenkívül a higant s az úgynevezett platiná-fémeket, mint a palladiumot, iridiumot, osmiumot, rutheniumot stb.

Az arany, mely minket itt kiválóan foglalkoztat, visszavert világosságban sárgának, áterszerttenben pedig zöldesnek látszik; ragyogó fénye közmondósossá lett. Ezen nemes fém rendkívül nyújtható, nagy hővel drótot húzhatni s egy háromszázszáz rész üjnyi vékony lemez verhetni belőle. Mint hogy leggyakrabban egészen tisztán alluvial vagy diluvial (újabb áradványi vagy özönvízi) iszaplerakodásokban fordul elő, azért

könnyű volt rá találni. S valóban ezen fémét ismerték már a leghomályosabb hajdankorban is. A Bibliában mintegy kétszázszor s az ezüsttel együtt mintegy nyolcvanyszer van róla említés téve. A zsidók ezen aranyat valószínűleg Nubiából és Aethiópiából kapták, hol azt a Nilus második esése és a Vörös-tenger közt fekvő tartományok secundárius gránit- és syenit-közeteknek törmelékéből egyszerű módon mosták ki, például kendőkkel, prémadarabokkal stb., s innen eredhetett a Jázon arany gyapjéről szóló monda is. Az egyiptomi az aranyat *nub*- vagy *nub-nak* nevezte, s innen *Nubia* elnevezése; az esüst neve „*hat*,” azaz fehér arany. Az arany tehát minden időben értékes tárgy volt, melynek találására az ó-kor minden népe iparkodott, alkalmasint szembeszökő tulajdonságai miatt, melyek: szép színe, fénye, nagy fajsúlya, nyújthatósága s tüzben s léghen való változatlanúsága.

Az arany legnagyobb része — miként már fentebb említettük — tiszta állapotban fordul elő. Összekötetésben több-kevesebb ezüsttel, ritkábban: tellurral, wismuttal, palladiummal, rhodiummal, antimoniummal s a nemes „tellur-érekben” ólommal és molibdénal; valamint több-kevesebb összekötve vas- és rézkovával s bizonyos ólom- és antimonium-érekkel.

Az arannak, miként a vasnak is, elterjedtsége igen nagy, hanem ez utóbbitől előtérleg leggyakrabban tiszta állapotban, azaz szabadon, vegyi összekötetés nélkül jön elő. Azelőtt azt hitték, hogy ezen, valamint minden nemes érenek bányái a forró égőv alatti tájakra szorítkoznak. Nagy-Britanniában találtak aranyat Devonban és Cornwallban, Dél- és Észak-Walesben, Lead-Hillsben, Lanarkshireben, Perthshireben, nemrég Szutherlandban s a múlt évszázad végén Wicklowban, hol mintegy 10,000 fontot bányásztak ki. Európa egyéb részeiben találtak a még folyton találnak aranyat Nagy-Magyarországon és Erdélyben, Cseh-, Bajor-, Porosországon stb., a Duna, Rajna, Mosel, Eder, a thüringiai Schwarzra, a Rhone és más folyamok homokjában, továbbá Norvégiában, Spanyolországban és Italiában. Legtöbb arany azonban európai és ázsiai Oroszországból ered, különösen az Ural keleti részéről, már ritkábban ezen hegység nyugati tájairól. Tibetben, Khinában, Keletindia némely tartományában, Japánban és szomszédos szigetei némelyikén, valamint Dél-Afrikában s a végül keleti és nyugati partján szintén találni aranyat. Amerikában az atlanti vagy opalachiai lejtőn, Észak- és Dél-Karolinában, Virginiában, Georgiában, Tennesseben s Alabamában fordul elő. A pacifik lejtőn, mely egy millió négyszögű mérföldnél nagyobb területet foglal el, előjön a szirt-hegységben, Californiát is ide számítva, Nevadában, Oregonban, továbbá a washingtoni, utahi, montanai, idahoi, arizonai és coloradói területen. Mexikóban is vannak aranytelepek, hanem ezen ország leginkább csak ezüstöt termel. Közép-Amerikában találnak aranyat Costa-Ricóban, Nicaraguában, Cundinamarcában stb. s Dél-Amerikában, Braziliában, hol a világhírű San Joao del Rey, Minas Geraes, Taquaril és Don Pedro Norte del Rey bányák vannak. Braziliának leggazdagabb aranytermelési korszaka a múlt évszázad közepére, 1751—1761. közé esik, mely idő alatt ezen nemes éreből mintegy 30,000 fontot aknáztott ki.

Peruban az arany Huaylos és Tarma vidékén, továbbá Chuquiaguillo völgyében, a jobbadán silur-közetekből képződött diluviumban; Bolíviában a Cordillerák keleti lejtőjén aláfutó folyók hosszában és medréiben, a Rio-Grande forrásai körül s Sorata mellett Tipuaniban fordul elő. Az ottani „Veneros”-oknak nevezett telepek leginkább homok- és kovaköréteggel fűdött agyagból állanak. Chileben kétféle geológiai korszakból való arany fordul elő; először ugyanis a partok paláját áttörő régi gránitokban, azután pedig a dioritban, mely az újabb, nevezetesen az oolith- és kréta-korszak lerakódványainak rétegein tör

keresztül. Az aranyat úgy a nagyon porhanyóvá lett gránitban magában, valamint a palaközetek közt levő quarcekben is található.

A mi az amerikai brit birtokokat illeti, Nova-Scotiában ezen fém több ponton jelentkezik s pedig nem jelentéktelen mennyiségben. Itt csak 1860-ban fedezték föl gránittal összekötött silur-közetekben, melyek 40° angol mértékhelyi területet borítanak.

Canadában is van arany s itt az első telepet Chandlere mellett 1847-ben fedezték föl. 1866-ban nyugati Canadában, Madocban, bő aranybányákra bukkantak, mire aztán a hungerfordi, huntingtoni, tudori, marmorai s egyéb telepek felfedezése következett. „Ezen vidék figyelemreméltó sajátossága — írja 1866-ban onnan Morrisnak egyik mérnökbarátja, — hogy az aranytelekek itt egytől-egyet a halmok ormain felületesen heverő quarce-sziláklában jöttek elő.” Brit-Columbiában 1856-ban találtak aranyra; valamivel előbb a Fraser-folyammal s a Rocky-Mountainsról aláfutó mellék folyamai mentében, úgy a folyók vidékén, valamint a partokon s magukban a folyammedrekben; továbbá Cariboóban, hol azon vidék legterjedtebb és leggazdagabb aranyterülete fekszik. Ezen arany-régiók bizonyára az oregon-vidékiek folytatását képezik s valószínűleg a californiai aranytelepekkel egy korszakból valók.

Ausztráliában legtöbb aranyat termel a Victoria-gyarmat s ott Clunesben, 1850-ben tették az első leletet. Gazdag telepei vannak ezen fémnek déli Ausztrália különböző részeiben, Uj-Dél-Walesben, Queenslandban s Victoriában az utóbbi években innen ered a világ legtöbb aranya. 1869-ben ezen terület aranytermése mintegy 1,300,000 unciát tett. Tasmániában is nyernek aranyat s Newzealand, Marlborough-, Nelson-, Canterbury-kerületeiben s Aucklandban, hol 1842-ben tették az első leletet.

Az arany geológiai elterjedtségét illetőleg mindenekelőtt meg kell jegyezni, miként ezen fém — miként már többször ismeltük — legkivált tiszta állapotban fordul elő s pedig plutói és alplutói (östrüzi képződényű) közetekben, mint gránitban, dioritban, porphyrokban stb., valamint átváltozott üledékes vagyis pala-közetekben, különösen mészszerű palákban, melyek jobbadán a silurképződényhez, részben azonban az oolith- és kréta-korszakhoz tartoznak; s pedig előfordulnak épen úgy quarzerekben, valamint felületesen, diluviál, vagy alluvial, másodrendű rétegekben, melyek azon közetek egészben vagy részben való felbomlásából származnak.

Azon kérdés fölött, hogy miként támadtak a fém-erek? sokat vitatkoztak a tudósok s létrehozásukban mind a víznek, mind a tűznek szerepet adtak. A *fém-erek* a közetekben levő repedések, melyek a legtöbb esetben ezen közetek összehúzódása következtében származtak, hanem melyek eredetüket különböző földalakulási változásoknak is köszönhetik, azon változásoknak t. i., melyeket a föld megszilárduló kérgének kellett szenvednie. Az ily repedések vagy erek leginkább keményebb közetekben s igen gyakran őszlányó hegynemek közelében, vagy azokkal összekötötésben lépnek föl. Ezen repedések aztán Werner teoriája szerint felülől teltek meg, s pedig ércoldatokkal; más teoriák szerint források lerakódványaiából, áradatok üledékeiből, az olvadás által folyékonyvá lett anyagok beszivárgásából, a repedésekkel határos rétegeknek, ezek megkeményedése vagy szilárduló levése alkalmával történt elválástól, vagy villanyos működés következtében, mely több-kevesebb rendszeres elhelyezését eszközözi a részbetöltő anyagoknak stb. Azon kérdés, hogy miként támadtak az ére-erek, maiglan sincs kétségsévonhatlanul oldott. Ugyanez áll az arany-erekre nézve is.

Sokáig azt tartották, hogy az erekből előkerülő arany (hegyi arany, a mosott arany-portól megkülönböztetve,) a kezdetleges, s a régibb paleo-

zoikus képződvényekre, nevezetesen a silur-rendszerhez tartozó közetekre szorítkozik, mi mellett a híres Murchison is hatalmasan küzd. Ha azonban meg is engedhetni, hogy ezen fém ily képződvényekben gyakrabban fordul elő, mint más nemű közetekben, mindazáltal újabb vizsgálódások kiderítették, hogy újabb, mint például Lias-Oolith- és krétaképződvényekben is jönnek elő arany-erek.

Az erekből bányászott arany különböző külső alakban jelentkezik: jegecélve, sodrony, csipkézett vagy sugaras alakban, lemezekben, darabokban, szemekben, pikkelyekben s quarzba nőtt szemecskékben; néha tisztábban, máskor kevertében, vas- és rézkovával avagy más ércokkal is egyívű forrva.

A mi a mosó-aranytelepeket illeti, ezek a legújabb vagyis terciarius földalakulási korszak képződvényei s többé-kevésbbé változó homok-, kova- és agyag-rétegekből állanak. Ezen lerakódványokban tengeri kövületeket nagyon ritkán találhatni, azonban szárazföldi emlősök, mint például Mammuthok s Ausztrália kihalt emlőseinek csontjait gyakrabban. Ily lerakódványok különböző tengerföldről magasságban, különösen régi völgyekben és hajlani folyammedrekben találhatnak. Némely helyen, mint például Victoria és California több részében, vulcanikus tuff-rétegek által borítottanak.

Az illetén, ugynevezett mosó-aranytelepek kineve szintén különböző alakban fordul elő. Nagy esomókat s gömböket képez, dőnyvi nagyságtól egész a legkisebb magocskáig; azután vékony lemezeket s alig észrevehető szemecskéket s pikkelyeket. A mosó-aranyátalán tisztábbnak tartják, mint a hegyi aranyat.

Vegyés közlemények.

— *(Jégsajjak Amerikában.)* Proughkeepsiben a korsószerű egyletnek már évek előtt mutatnak be oly szántalpakkal ellátott sajjakát, melyek vitórlával vannak felszerelve; e jármű kedvező szél mellett igen gyorsan halad a jégen, s azóta tökéletesítettvén, Amerikában mind jobban elterjed s egész társulatok alakultak, melyek ily vitórlás jégsajjakkon személy- és teherzállítást eszközölnek télen a befagyott vizeken. A Proughkeepsiben levő társulat két tagja: Bouckhout és Rosewell John ellátározták, hogy a Hudson jégen versenyezni fognak a part mellett futó vasúttal, s kísérletet tesznek, mily különbség van a jégsajka és gőzmozdony gyorsasága közt. Bouckhout a „Zephyr” nevű jégsajján, Rosewell pedig az „Iceber” nevűn álltak ki sikkra jan. 20-án, hogy a Newyorkból induló gyorsvonattal Chicago felé sikkamoljanak. A szél délnyugati volt s kedvezett az irányuk. A jégsajka szabadon boesüttatván, vidáman és könnyen esúszott tova a jégen a dübörgő mozdony mellett, mely azonban nemsokára előnyben volt. A jégsajjakon tehát feszesebbre húzták a vitórlákat, s ez által gyorsabban haladtak. Nemsokára erősebb szél is kerekedett, s most a két sajka, kevés távol-ságban egymástól, egy gyorsan iramlott, hogy egy perc alatt egy angol mérföldet hagyott hátra s a mozdonyt nemsoká utolérte, hanem el is hagyta. A sajksáros verseny győzteseit a vasúti vonat utazói zsebkendők lobogtatásával és nagy „hurrah” kiáltásokkal üdvözlők.

Hirek.

— *(Képviselőválasztás.)* Budán e hó 16-án Pauler Tivadar minisztert választották meg képviselőnek 584 szavazattal Boddács Antal 455 szavazata ellen.
— *(Emlekosztalapot)* akarnak emelni Gábor Áronnak Háromszékben, az eresztvényi temetőben.
— *(A zürichi magyar egylet.)* mely már nyolc év óta áll fent, szépen virágzik. A most folyó tanévre 79-en írták meg magukat tagnak, s októbertől aprílíg bevétele volt 780 frt, kiadása pedig 700 frt. Helyisége van: Neuhof, Oberstrasse.

— *(Halálhírek.)* Az orvosvilág egyik kitűnősége: Oppolzer bécsi tanár, e hó 15-én rövid betegkedés után meghalt. — Szintén Bécsben hunyt el Engerth Erasmus festész, ki többi közt a budai királyi palotában levő zenéi esztétát festette, s a bécsi esztétikai képtár igazgatója volt. — Szuk Mátyás, a nemzeti színház zenekarának egyik tagja, ki az ősi hangszeret, a tárgót is feltámasztá halottaiából, elhunyt. — *Flourens* Gusztáv, a párisi nyugtalanok egyik legfőbbike, kinek arcképe is közöltük nem régen, ecelett april első napjaiban Páris alatt vívott esztékában.

— *(A tavaszi előverseny)* husvét hétfőjén volt a Rákócson következő eredményével: Az asszonyosságok díját három párja közül a gr. Szapáry Iván „Verbenak”-ja nyerte, melyet az ország legelső lovának tartanak: a gátversenyben két ló pályázott, s nyert gróf Szűcs János „Rubicon”-ja. A harmadik és utolsó futás akadályverseny volt mely pályázóval s újra gr. Szapáry Iván győzött „First Lord”-jával.

— *(Illusztrációkat illetleg)* abban a helyzetben vagyunk, hogy minél több eredeti rajzot adhatunk. A „templom előtt virágvásárnapij” című egyik közelebbi képünk oly tetszéssel találkozott, hogy a lapok is megemlítették, s rajzolójára, Böhm Pálra szintén főlhívtták a közönség figyelmét. E fiatal, nagy szorgalmu festész azonkívül, hogy a képzőművészeti társulat kiállítása számára is egy nagy életképet fest, mely egy tönkrement családot ábrázol, s más-kép is igénybe van véve: lapunk számára folyóvást rajzolt. Jövő számunkban is közleni fogunk tőle egy életképet, mely a gellérthegy környékén ma ismét búcsút árul: ezt követi fogja „Május elsője” című genkép, aztán a „Vihar elől menekvők”, „Szemesé a világ” (életkép), „Sári néni”, „Petőfi hasoncimű költeményéhez” stb. Szóval igen gyakran fognak olvasóinkkal találkozni az ő művei. Meg említhetjük még azt is, hogy a kormány által festészeti tanulmányok végett külföldre küldött Irinyi Sándor is küldött lapunknak magyar életképeket s tőle szintén nem egyet közlünk.

— *(A képzőművészeti társulat)* idei nagy kiállítása néhány nap mulva fog megnyílni hazai és külföldi festmények műveiből. E kiállítás azért is érdekes, mert a kormány 5000 forintot becsitotta a társulat rendelkezése alá, hogy a legjobb külföldi művekből a muzeum számára festményeket vásároljon. Hazai művek szerzéséről a kormány más uton gondoskodik.

— *(Pályázat.)* A pesti nemzeti zenede részéről ezentúl közudomásra tétetik, miszerint báró Prónay Gábor, egyleti elnök ur és Weisz Bernát, egyleti főpénztárig elöljáró ur nagylelkű ajánlata folytán, mely szerint egy magyar szellemi zeneműre, az előbbi tiz, — az utóbbi pedig öt aran:ból álló jutalmat tűzött ki: — az 1871. évre pályázat hirdettek egy magyar négyes férfi karból álló jelöltes magyar styllben zongora kísérlet mellett készítői szerzeményre, melyhez a szerző tetszése szerint választhatja szövegét. A pályaművek idegen kézzel és olvasható írással írva, valamely jelmondatot ellátva, és ugyane jelmondatot viselő és a szerző nevét rejtő bepecsételt levéllel együtt, 1871. évi június végső napjáig, az egyleti titkár Ritter Sándor uhoz beküldendők.

— *(Az országos honvédkgyűlés)* május hó 7-dikén lesz. A központi választmány jóvet-meneti díj leszállítása iránt az illető vasuti igazgatóságokat megkereste és kedvező eredményt remél.

— *(A Ludovicum ügyéről)* azt olvassuk, hogy már csak előlöl valahára s a helyiséget az őszszel átadják a miniszteriumnak. Remélik tehát, hogy lesz 1871—2-iki magyar katonakadémiái tanfolyam.

— *(Ghyez Kálmán mellszobra.)* melynek díszes rajzát közli mai számunk, megrendelhető Izsónál gipszöntvényekben. Figyelmeztetjük rá Ghyez tisztelőit, a kazinókat, egyleteket, stb.

— *(Megkegyelmezések.)* A király Merámból, e hó 7-ről kelt legfelsőbb elhatározásával 43 fegyenc fogságbüntetését engedte el. Vannak közöttük olyanok is, kiknek a büntetés föltétlenül engedtetett el, azaz, hogy ha újabb büntényt követnek el, az elengedett büntetést is ki kell állniok.

— *(A nőképzőegylet)* május 4-én közgyűlést tart a Kisfaludy-Társaság termében, melyre a tavalyi meghívás viszonzásul a németországi általános nőegyletet is meghívták. Az egylet tagjai a fővárosi gyermekketeket és nevelészeti intézeteket is meglátogatják. Este pedig találkozási estélyt rendeznek a Margitszigeten.

— *(Zsidó-üdvöz Odessában.)* Az orosz husvétünnep alkalmával Odessában botrányos kihágások történtek a zsidók ellen. A sópredék megrohanta a zsidók házaát s három napig rabolt. Berontott a boltokba, üzleti helyiségekbe, árodákba, melyeknek zárt aijait betörte. Több csoportba osztva vad lárma közt vonult végig az utcákon s éjjel-nappal tartott a pártalan pusztítás, remülést idézve elő nemcsak a zsidók, hanem a keresztények közt is. Az okozott károk oly nagyok, hogy még most lehetlen tájékozást nyerni azok felől. A hatósági közegek, úgy látszik, igen renyhén viseltek magukat.

Irodalom. „Magyar Család” cím alatt május első vasárnapjától szépirodalmi, mezőgazdasági és ismeretterjesztő hetilap indul meg. Laptulajdonos és felelős szerkesztő Vuchetich Endre, társzerkesztő pedig lapunk munkatársa Borostyáni Nándor. Nagy iven és sürin nyomot 12 oldalon jelenik meg, olykor rajzokkal is. Előfizetési feltételek: negyedévre 2 ft 50 kr, félévre

5 ft, egész évre 10 ft, mely összegék Pestre, váci utca 12. szám küldendők.

— *(Az „Erdély” című.)* M. Várárhelyt Tolnai Lajos szerkesztése mellett megindult és aztán megszünt lap, a kiadó: Imreh Sándor jelentése szerint, június elején újra meg fog indúl Balás Antal főgymnásiumi tanár szerkesztése mellett; főmunkatársa pedig Szolga Miklós lesz.

Színház. A nemzeti színházban az olasz opera idénye már megkezdődött, de azt hisszük, a mostanival aztán iven lesz jövőre. Néhány rossz és közönszerű énekesből áll a staggione, melynek előadásaira fölesigázzott helyárak vannak. A közönség a legkisebb kíváncsiságot sem árulta el, s az eddigi két előadás alatt egyszer sem töltötte meg a színházat. A mult évekből ismeretes Pandolfini és Medini most is a legjobb tagok. A nemzeti színház igen nagy deficitnek nézhet előbe az előadások után. — Örömeztelt szólnak „Romeo és Julia” mult pénteki előadásáról, mert teljes buzgalmat tapasztaltunk, és Shakespearé e nagy művének előadásában a színház oly fényt és izlést fejtett ki, melyet eddig csak az operákra pazarolt. Új szereposztással és Szász Károly jeles fordítása szerint először adták elő. A Lendvay-párról a két címszerepben azonban csak tartózkodó díeserettel szólhatunk. Nagy igyekezetet és szorgalmat mutattak, de a siker még sem volt teljes. Legjobban Szathmáryné és Szerdahelyi játszottak, első a vén dajkát, utóbbi Mercutioit. — A mult héten Boer Emma k. a. is föllépett, mint vendég, s elég tetszéssel találkozott a „Lowoodi árva” címszerepben.

— *(„Bánk bán” a német színházban.)* Dux Adolf lefordította Katona jeles tragédiáját és azt e hó 15-én adták elő a pesti „Varietés” színházban, mely annyira meglelt, hogy még a zenekar helyét is ülőhelyekké alakították. Bánknak jeles személyesítője akadt a bécsi híres Sonmenthalban, ki tudott elég érzést és forrósigot önteni Bánkba: hiányzott azonban az ő alakításából a magyar főur nemzeti jellege, a mit hába kerestünk volna a többi szereplőkön is. Kiténőn játszta Sonmenthal a jelemeket, midőn a királynét megöli, s midőn neje holttestét hozzák. Pereckig tartó viharos taps kísérte e hatalmas jeleneteket. A királynét Némethi Irma k. a. (ki most nem színszói kísérletet tesz) a közpészerűdel nem sokkal játszotta jobban. Átalában a Varietés kis erőiből nem jutott más „Bánk bán”-nak, mint jó akaratú támogatás. Herringer Julia (Melinda), Alsórd (Petur), Hold (Tibore), Joly (Biberach) stb. játszták a jelentékenyebb szerepeket. A közönség a tetszés zajos jelével fogadta ez előtte új darabot.

— *(Főrangú műkedvelői előadásra)* készülték gr. Karácsonyi Guidó budai palotájának színházában. Az előadások napja 18. és 19-ikre volt kitézve, s a jövedelem a pesti gyermekenhely és temesvári vízkárosultak javára fog adatni.

— *(A nemzeti színház pénzügyei.)* A márc. 31-én lefolyt színházi év alatt bevétel volt: 396,641 ft 95 kr, kiadás pedig 396,602 ft 94 kr. Pénztári maradvány tehát 39 ft 1 kr. A színház ezen összegekre készletén kívül még 5406 ft 35 krnyi subvencióval ment a színházi újév elé, t. i. emnyi járandóság esett március hóra, de mely összegre nem volt szükség.

Megjelent új könyvek: „A zsarnokok titkai, Krisztus születésétől a legújabb korig.” Közli Szokoly Viktor, Pfeiffer Ferdinánd bizománya; első kötet. Az ugyanezen tollból nem rég megjelent „Pápiák bünei” három kötetének célja volt kimutatni azon vést és nyomort, mely az emberiségre háramlott, midőn a pápaság korlátlan uralma alá hajtotta, vagy hajtaní igyekezett a lelkiismeretet. A „Zsarnokok” titkai azon nyomorult állapotokat tünteti föl, melyekbe korlátlan világi ura-

lom döntötte a nemzeteket. Érdekes mű ez most, midőn a Bourbonok és Napoleonok trónjának összeomlása után szemünk előtt is amny szomorú és nem is áldomott aljasságu kép tárul föl. Az első kötet Tiberiustól Capet Hugóig nyújtja az érdekes és tanulságos rajzokat. Az egész mű 4 kötetből fog állni, s előfizetési ára 4 ft, mely összeg Pfeiffer Nándor pesti könyvkereskedőhöz küldendők.

— *„A Szekelyföld leírása* történelmi, régészeti, természetrajzi és népmisé szemontból.” Irta Orbán Balázs. E nagy terjedelmű, s föltötte érdekes monográfia 5-ik köteté jelent most meg, azon kötet, melyből lapunk több érdekes mutaványt közölt, díszes képekkel együtt. A 244 nagy negyedréti lapra terjedő kötet Aranyosságok ismeretű kimerítőleg, s van benne 6 önálló és 33 szöveg közé nyomott kép. Azt hisszük, fölösleges rá fölívni olvasóink figyelmét, mert ismerheti mutaványainkából, s azokból, miket közelebb írtunk e munkáról, midőn Orbán Balázs areképét és életrajzát közöltük. A kötet ára 4 ft, s Torockó völgyének ismeretése külön lenyomatban is megjelent s kapható 1 ft 20 kron. Az eddig megjelent 5 kötet ára 19 ft. Még egy kötet van hátra, hogy teljes legyen e derék mű, s e VI-ik kötet a Bárcsaiagot fogja ismertetni, mely a XVI-ik századig a szekelyföld kiegészítő kötet. Ezen 25—30 ivre terjedő könyv a jövő év elején jelenik meg s előfizetési ára 2 ft 50 kr, diszkötésű példány 3 ft 60. Az előfizetési pénzek Tettyé Nándor és Társa könyvkereskedésbe küldendők, mely könyvkereskedés e napokban nyílt meg a váci utcában. Ugyanott kaphatók az eddig megjelent kötetek is. Gyűjtők 10 példány után tisztelt-példányt kapnak.

— *Shakspeare minden munkáiból* a XII. kötet, mely a „Sok hallo semmiért” és „Periklés” című darabokat tartalmazza, az előbbit Arany László, az utóbbit Lörinczy (Lehr) Zsigmond fordította szerint.

— *„A magyar királyság alkotmány története* a szathmári békekötésig.” Az olvasó közönség számára írta Ladányi Geodeo, a helv. litv. debreceni főiskolában történelem tanára. Kiadja Csáthy Károly. Az egész mű három kötetet fog képezni, s előfizetési ára 5 ft, mely összeg Debrecenbe küldendők.

— *„Adoma-embek.”* Összeszedte Bölöni Mikó Dezső. Megjelent Kolozsvárt, s ára 1 ft, a mit e régi, rozszul összeválogatott adomák nem érnek meg.

— *„Abaujnyégy monográfiájá”-ból,* mely Korponay János megyei fölevéltárnok s akad. tag tollából kerül ki, legközelebb a XIII-ik füzet hagyta el a sajtót.

Zeneművek. „Jackson Haines” korecsolya polkamazurka, Enlein Károlytól. Megjelent Táborosky és Parsch műkereskedésben, s ára 50 kr.
— „Bombardirt,” polka zongorára, komponálta Schwindler József, német cimlappal kiadta Táborosky és Parsch pesti műkereskedése, ára 50 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Körmend, L. J.* Valóban ön eltalálta a dolgot. Azonban most már júniusig ne bántssuk.

— *Nápolyi Endre.* Figyelemreméltó, s épen azért reméljük is, hogy ön rövid idő alatt ennél kerekdebb művet fog írni.

TARTALOM:

Cikkek: „Ghyez Kálmán mellszobra.” (Izso legújabb műve). — „Szerélem bolyondja.” Eredeti beszély. (Folytatás). *Kazár Emil.* — „Wesselényi és Nádasdy-féle összeesküvé-után idők.” *Hibe Lajostól.* — „Párisból.” — „Egy király-léány.” (Adat napjaink történetéhez). — „Az arany elterjedése a földön.” *Morris londoni egyetemi tanár után.* — „Vegyes közlemények.” — „Hírek.” — **Képek:** Ghyez Kálmán mellszobra, Izstól. — Jégcsajka. — Előbörök a párisi Montmartre-dombon. — A párisi városház körüli torlaszok.

Hirdetések.

Keller és Zsitvay
selyem és női divatkelme
raktárunkban

Pest, Szervilatér 6 szám,

A legújabb selyem, gyapjú és gyapot női divatkelmek, kész női ruhák és mindenemű felöltők, valamint több más női divatcikkek, dús választásban és lehető jutányos áron kaphatók.

Saját szobáműhelyünkben készítettnek ruhákat a legújabb divat szerint gyorsan, izléstelen és jutányos árak mellett.

Kelmeminták vidékre készséggel küldötnek, a megrendelő ek pedig kiváló figyelemmel és gyorsan hajtatnak végre.

Lyoni selyemkelmekből gyári raktár.

Cachemir kendők.

Szép, jó és olcsó!

Legújabb női ruha-kelmék
bámulatos olcsó árért.

Teljes ruhához való legszebb kelmék
3, 4, 5, 6 frtért, ugyazúte a legfinomabb fekete selyem-anyagok kaphatók

HAMBURGER ADOLF
üzletében, Pest urli-utca 3. sz.

Mustrák kívánatra mindenfélé bérmentesen küldötnek s megrendelések utánfél mellett azonnal eszközöltettek.

5—6.
Asztal- és ággyertokok.